

14. ZEMĚDĚLSTVÍ

Do odvětví zemědělství jsou zařazeny podnikatelské subjekty zemědělské prvovýroby, jejichž činností je rostlinná a živočišná výroba a služby pro zemědělství.

Od roku 2002 zharmonizoval Český statistický úřad statistická zjišťování podle legislativních předpisů a doporučení platných pro členské země EU. Údaje jsou zjišťovány převážně výběrovým způsobem, vybraný soubor respondentů vychází z aktualizovaného stavu Agroregistru a zjištěné výsledky jsou dopočítávány pomocí matematicko-statistických metod. Celoplošná strukturální šetření, podchycující veškeré hospodařící zemědělské subjekty, jsou zabezpečována v delších časových intervalech v rámci Agrocenzů. Veškeré údaje se od tohoto roku šetří a dopočítávají pouze za zemědělský sektor bez domácích hospodářství obyvatelstva.

Základní evidenční jednotkou v zemědělské statistice je zemědělský subjekt vymezený alespoň jednou z uvedených prahových hodnot stanovených pro strukturální šetření v zemědělství - výměra od 1 ha obhospodařované zemědělské půdy, 1 500 m² pěstovaných intenzivních plodin (sady, zelenina, květiny), 1 000 m² vinic, 300 m² skleníků a pařenišť, chov od 1 ks skotu, 2 ks prasat, 4 ks ovcí a koz, 50 ks drůbeže, 100 ks králíků, 100 ks kožešinových zvířat. A dále všechny podnikatelské subjekty s chovem ryb na vodní ploše bez vymezení výměry.

Ve statistickém zjišťování **v rostlinné výrobě** je obsah výkazů o plochách, výnosech a produkci zemědělských plodin uspořádán v souladu s požadavky mezinárodních organizací. Plodiny jsou vykazovány v čistém stavu, bez směsí.

Údaje za myslivost (skupina 01.5 OKEČ) jsou vzhledem k užití návaznosti sledované problematiky na lesní hospodářství a k zachování kontinuity s předešlými ročenkami uvedeny v kapitole 15. Lesnictví.

Poznámky k tabulkám

Tab. 14-1. až 14-4. Souhrnný zemědělský účet

Souhrnný zemědělský účet (SZÚ) je základním metodologickým nástrojem pro měření ekonomické velikosti a výkonnosti zemědělské prvovýroby. Základní součástí SZÚ jsou tyto agregáty:

- **produkce zemědělského odvětví**, která představuje sumu zemědělských výrobků a zemědělských služeb vyprodukovaných příslušnými jednotkami tohoto odvětví a vedlejší neoddělitelné činnosti;
- **mezispotřeba**, která měří hodnotu vlastních výrobků, zboží a služeb spotřebovaných ve výrobním procesu (vyjma dlouhodobých aktiv, jejichž spotřeba se zachycuje jako spotřeba fixního kapitálu) a slouží jako jeden z hlavních indikátorů produkční intenzity odvětví zemědělství. Podle nařízení Komise evropského společenství je její součástí FISIM (finanční zprostředkovatelské služby nepřímo měřené);
- **hrubá přidaná hodnota**, která znázorňuje výsledný efekt odvětví zemědělství měřený rozdílem mezi produkcí zemědělského odvětví a mezispotřebou. Tento ukazatel slouží k hodnocení výkonnosti odvětví zemědělství;
- **čistá přidaná hodnota**, představuje hodnotu, která je vytvořena veškerými zemědělskými jednotkami po odečtení spotřeby fixního kapitálu.

Ze souhrnného zemědělského účtu jsou vyloučeny jednotky produkující pouze pro vlastní spotřebu (zahrádky a chov hospodářských zvířat u domácností). Zemědělská produkce pro vlastní spotřebu rolníků, jejichž hospodářství překročí spodní prahovou hodnotu je však v SZÚ zahrnuta.

Produkce se oceňuje v základní ceně, tj. částkou, kterou výrobce obdrží od kupujícího za jednotku jím vyprodukovaného zboží a služeb, mínus daně na produkty plus dotace na produkty.

Mezispotřeba se oceňuje v pořizovacích cenách za zboží nebo služby, které jsou platné v okamžiku, kdy vstupují do výrobního procesu. Tato cena zahrnuje daně na produkty mínus dotace na produkty s výjimkou DPH.

Tab. 14-5. a 14-6. **Bilance půdy**

Veškerá zemědělská i nezemědělská půda se zjišťuje sumarizací přehledů o plochách kultur podle údajů katastru nemovitostí, vedeného orgány Českého úřadu zeměměřického a katastrálního k 31. prosinci.

Zemědělská půda zahrnuje ornou půdu, chmelnice, vinice, zahrady, ovocné sady a trvalé travní porosty.

Do **nezemědělské půdy** jsou zařazeny lesní pozemky, vodní plochy, zastavěné plochy a ostatní plochy.

Veškeré údaje o půdě jsou zjišťovány jako plochy kultur zemědělských i nezemědělských závodů nebo soukromých vlastníků bez rozlišení typu hospodaření a velikosti pozemků.

Tab. 14-7. **Osevní plochy zemědělských plodin**

Plochami osevů, které se zjišťují soupisem k 31. květnu, se rozumí jarní produktivní plocha (tj. plocha orné půdy, plocha osevu v ovocných sadech a zahradách a plocha trvalých travních porostů dočasně rozoraných a využitých pro osev), ze které se ve sledovaném roce očekává sklizeň. Jsou v nich zahrnuty:

- a) **plochy ozimů**, zasetých na podzim předchozího roku a dochované do skončení jarního osevu ve sledovaném roce do 31. 5.;
- b) **plochy jařin**, oseté na jaře sledovaného roku;
- c) **plochy víceletých plodin**, oseté v minulých letech a dochované do skončení osevu ve sledovaném roce do 31. 5.

Do bilance celkové osevní plochy nejsou zahrnuty neoseté a neosázené plochy orné půdy, uvedené samostatně v položce „Orná půda nevyužívaná“. Patří sem úhor a veškerá orná půda z nějakých důvodů neosetá, neosázená, vč. orné půdy dočasně odňaté nebo neobdělávané ve sledovaném roce do 31. 5. Uvedená zemědělská půda a orná půda v této tabulce na rozdíl od tabulek 14-5. a 14-6. „Bilance půdy“ zahrnuje obhospodařovanou půdu pouze za zemědělský sektor, tj. bez domácností obyvatelstva a bez půdy zemědělsky nevyužitě.

Tab. 14-8. až 14-11. **Hektarové výnosy sklizně a sklizeň zemědělských plodin**

V tabulkách jsou uvedeny údaje z výkazu o definitivních sklizních zemědělských plodin ke konci roku.

Hektarový výnos je poměr sklizně a produkční plochy.

Sklizeň představuje celkové množství plodiny sklizené v normální vlhkosti a čistotě, včetně podřadnějších částí využitelných např. ke krmení hospodářských zvířat (zadina, drobné vyřazené brambory apod.), bez sazeček a semenaček.

Produkční plocha zahrnuje do roku 2001 výměru, ze které byla skutečně provedena sklizeň sledované plodiny. Může být buď menší než plocha osevu, došlo-li ke zničení a zaorání určité plodiny od osevu do sklizně, nebyla-li provedena sklizeň, anebo větší, došlo-li k převodu v užití z jedné plodiny do druhé (např. část osevní plochy kukuřice na zeleno sklizena na zrna). Od roku 2002 se produkční plocha s výjimkou kukuřice na zrna, kukuřice na zeleno a na siláž a trvalých travních porostů rovná ploše vykázané v osevech.

Tab. 14-15. **Ovocné stromy a keře, sklizeň ovoce**

Počet ovocných stromů a keřů se šetří na základě zpracovaných výkazů o definitivních sklizních ke konci roku.

Sklizeň jednotlivých druhů ovoce z ovocných stromů a keřů na území České republiky se zajišťuje výběrovým způsobem prostřednictvím výkazu o definitivních sklizních zemědělských plodin ke konci roku a matematicko-statistickými metodami dopočtu.

Tab. 14-17. **Produkce vybraných výrobků v domácnostech obyvatelstva**

Tabulka dává přehled o zemědělské produkci z oblasti samozásobení, realizované mimo zemědělský sektor v domácnostech obyvatelstva. Za rok 2006 jsou údaje uvedeny podle výsledků anketního šetření provedeného u reprezentativního vzorku domácností, údaje za rok 2007 jsou kvalifikovaným odhadem, provedeným na základě výsledků anketního šetření předchozího roku a aktuálních ročních údajů ze zjišťování o sklizních a živočišné výrobě.

Tab. 14-18. až 14-22. **Hospodářská zvířata a intenzita chovu hospodářských zvířat**

Počet hospodářských zvířat se uvádí podle soupisu hospodářských zvířat k 1. 4. následujícího roku (do roku 2001 včetně k 1. 3. následujícího roku).

Krávy jsou plemence alespoň jednou otelené, zapuštěné i nezapuštěné.

Prasnice jsou plemence alespoň jednou oprasené (bez prasnic z chovu vyřazených), zapuštěné i nezapuštěné.

Do **drůbeže** se započítávají slepice a kohouti, husy a houseři, kachny a kačeři, krůty a krocani (včetně mláďat).

Dobytčí jednotka je smluvená jednotka, na kterou se přepočítává každý kus dobytka podle stanovených koeficientů. Přepočítávací koeficient je u skotu do 1 roku 0,4; u skotu ve výkrmu nad 1 rok 1,2; u ostatního skotu nad 1 rok 1,0; u prasnic 0,3; u ostatních prasat 0,2; u ovcí 0,14; u koz 0,1; u koní 1,0 a u drůbeže 0,004.

Tab. 14-23. a 14-24. **Živočišná výroba a užitkovost hospodářských zvířat**

Výroba masa zahrnuje veškerý prodej skotu, telat a prasat v živé hmotnosti dodaných na porážku (u prasat zvětšený o odhad za domácí porážky).

Výroba drůbežního masa zahrnuje veškerý prodej a samozásobení jatečnou drůbeží v živé hmotnosti.

Počet odchovaných telat a selat je rozdíl mezi počtem narozených a uhynulých, a to u telat uhynulých do tří měsíců a u selat do odstavení. Počet narozených a odchovaných telat na 100 krav a počet narozených a odchovaných selat na 1 prasnici se počítá na průměrný stav krav a prasnic.

Úhyn telat i selat se uvádí v procentech z počtu narozených telat (selat). V počtu uhynulých zvířat jsou zahrnuty i celé konfiskáty.

Výroba mléka zahrnuje množství mléka nadojeného i vysátého sajícími telaty; nezapočítává se mléko vysáté od krav bez tržní produkce mléka. **Průměrná dojivost** je množství mléka vyrobeného během roku, které připadá na jednu dojnou krávu (včetně krav stojících na sucho, 60–20 dní před otelením).

Průměrná snáška je množství vajec snesených během roku, které připadá na jednu slepici (nikoli pouze na nosnici).

Tab. 14-25. a 14-26. **Výroba masa v jatečné hmotnosti a průměrná živá hmotnost jatečných zvířat**

Výroba masa v jatečné hmotnosti zahrnuje údaje ze všech provozů porážek v České republice bez ohledu na to, zda poražená zvířata jsou tuzemského původu nebo byla dovezena ze zahraničí.

Jatečná hmotnost je hmotnost jatečně upravených těl, jejichž definice je stanovena v nařízeních Rady Evropské unie. Nutné porážky jsou započítány do jatečné hmotnosti jen v případě, že maso je použito pro lidskou spotřebu.

Živá hmotnost je přepočtená hmotnost jatečně upravených těl. Do průměrné živé hmotnosti prasat nejsou zahrnuty prasnice a kanci.

V souladu s legislativními předpisy Evropské unie byla v roce 2007 provedena změna metodiky stanovení hmotnosti jatečně upravených těl. V této souvislosti byla data za rok 2006 přepočítána a nejsou totožná s údaji uvedenými ve Statistické ročence České republiky 2007.

Tab. 14-28. Celkový prodej hlavních zemědělských výrobků

Celkový prodej zemědělských výrobků představuje veškerý **prodej od prvovýrobců** z vlastní sklizně obchodním a zpracovatelským organizacím, ostatní prodej mimo tyto organizace, včetně výrobků určených ke zpracování ve vlastním podniku a přímý vývoz. Údaje o **celkovém prodeji rostlinných výrobků** nezahrnují prodej od drobných pěstitelů a zahrádkářů. **Celkový prodej jatečných zvířat** zahrnuje prodej jatečného skotu, telat, prasat, ovcí, koz a drůbeže v živé hmotnosti. Údaje o prodeji **vajec** zahrnují pouze vejce konzumní (bez násadových).

Tab. 14-30. a 14-31. Spotřeba hnojiv

Minerální hnojiva (dusíkatá, fosforečná, draselná) – deklarované živiny jsou v nich obsaženy ve formě minerálních látek získaných extrakcí nebo jiným fyzikálním nebo chemickým postupem; také močovina a její produkty.

Statková hnojiva jsou hnojiva, vznikající jako vedlejší produkt při chovu hospodářských zvířat nebo produkt při pěstování kulturních rostlin, nejsou-li dále upravována. Za úpravu se nepovažují přirozené procesy přeměn při skladování, mechanická separace kejdy a přidávání látek snižujících ztráty živin nebo zlepšujících účinnost živin.

Organická hnojiva – deklarované živiny jsou v nich obsaženy v organické formě (např. kompost, digestát z bioplynové stanice).

Organominerální hnojiva – deklarované živiny jsou v nich obsaženy v minerální a organické formě (např. melasové výpalky obohacené).

Hospodářský rok zahrnuje spotřebu od 1. 7. předchozího do 30. 6. běžného roku.

Spotřeba na 1 ha je uvedena na obhospodařovanou (nikoli hnojenou) půdu.

Vzhledem ke způsobu sledování je spotřeba uváděna bez závodů samostatně hospodařících rolníků.

Údaje v tabulkách 14-32. až 14-35. vychází z výsledků Strukturálního šetření v zemědělství provedeného v roce 2007, jsou porovnány s výsledky Strukturálních šetření v zemědělství v letech 2003, 2005 a Agrocenzu 2000.

Tab. 14-32. a 14-33. Hospodařící subjekty v zemědělství

V tabulkách jsou zahrnuty všechny subjekty, které splňují alespoň jedno z kritérií pro zařazení do zemědělského sektoru vyjma podnikatelských subjektů s chovem ryb.

Tab. 14-34. Pracovníci v zemědělství podle věkových skupin

Počínaje rokem 2003 se podle nařízení Komise (ES) do pracovních sil u podniků **právnických osob** započítávají zaměstnanci, kteří v podniku vykonávali zemědělské práce během 12 měsíců před datem šetření a pracující podnikatelé (společníci). U podniků **fyzických osob** se do pracovních sil započítávají: vlastníci podniku, rodinní příslušníci vlastníka bez ohledu na to, zda tyto osoby dostávají mzdu nebo zda pracují pravidelně nebo ne a zaměstnanci, kteří v podniku vykonávali zemědělské práce během 12 měsíců před datem šetření.

Tab. 14-35. Stroje a zařízení v zemědělství

V tabulce jsou uvedeny mechanizační prostředky zemědělských podniků bez ohledu na jejich technický stav a provozuschopnost. Traktory a malotraktory jsou uvedeny pouze dvounápravové.

Stroje pro zpracování půdy zahrnují všechny typy strojů na plošné kypření a předsetovou přípravu půdy.

Údaje v tabulkách 14-36. až 14-38. vychází z výsledků statistického šetření **Sady 2007**, které bylo provedeno v roce 2007 na základě směrnice Evropského parlamentu a Rady (ES).

Do zjišťování byli zahrnuti pěstitelé ovoce, kteří k datu šetření obhospodařovali minimálně 0,15 ha sadů a alespoň část vypěstovaného ovoce určili na prodej. Zjišťování se vztahovalo jak na čisté, tak i smíšené kultury. Zjišťovala se hrubá výměra ovocných sadů.

Tab. 14-36. Základní údaje o ovocných sadech k 1. 5. 2007

V tabulce je uveden počet pěstitelů jednotlivých druhů ovoce. Pěstitel, který pěstuje více druhů, je započítán ke každému ovocnému druhu. Výsledný součet tedy není počet zpravodajských jednotek v ČR.

Tab. 14-38. Nejvýznamnější odrůdy jabloní, hrušní, broskvoní a meruněk k 1. 5. 2007

V tabulce jsou uvedeny věkové třídy stromů významných, resp. převažujících odrůd. Stáří stromu se počítá od roku výsadby; u podzimní výsadby se začíná počítat od následujícího roku. V případě roubování je rozhodující rok přeroubování.

Údaje v tabulkách jsou plně srovnatelné s údaji publikovanými ve statistických ročenkách předchozích let s výjimkou tabulek 14-25. a 14-26. (změna metodiky). Nově jsou uváděny tab. 14-31. Spotřeba hnojiv za hospodářský rok 2006/2007, výsledky Strukturálního šetření v zemědělství v roce 2007 (tab. 14-32. až 14-35.) a výsledky statistického šetření Sady 2007 (tab. 14-36. až 14-38.).

* * *

Podrobnější informace o zemědělství lze získat v dalších publikacích ČSÚ vydávaných podle Edičního plánu na rok 2008 v tematické skupině 2 – ŽIVOTNÍ PROSTŘEDÍ, ZEMĚDĚLSTVÍ, podskupině 21 – Zemědělství:

- 2102-08 „Definitivní údaje o sklizni zemědělských plodin za rok 2007“ – leden 2008
- 2126-08 „Strukturální výsledky za zemědělství v roce 2007“ – srpen 2008
- 2128-08 „Souhrnný zemědělský účet v jednotlivých krajích – definitivní výsledky za rok 2006 a semidefinitivní výsledky roku 2007“ – listopad 2008
- 2129-08 „Strukturální výsledky za zemědělství v roce 2007 podle územního členění“ – říjen 2008
- 2131-08 „Vývoj českého zemědělství v mezinárodním kontextu“ – červen 2008

Další údaje jsou zveřejňovány na internetových stránkách Českého statistického úřadu:

- http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/zemedelstvi_zem